

ФЕНОМЕН ГОТОВНОСТІ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ ГІМНАЗІЇ ДО ОВОЛОДІННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИМ ЗМІСТОМ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Редько В. Г.

д-р пед. наук, доцент, старш. наук. співроб.
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інститут педагогіки НАПН України

Ефективність процесу навчання іноземної мови учнів 5–6 класів гімназії значною мірою залежить від їхньої психологічної готовності виконувати діяльність, пов'язану з оволодінням іншомовними знаннями, уміннями й навичками. Рівень сформованості готовності різнобічно забезпечується кількома чинниками, що здійснюють вплив на процеси позитивного ставлення школярів до предмета та якісного його засвоєння. Одним із визначальних засобів формування в учнів готовності до оволодіння іноземною мовою є підручник. Його здатність сприяти розвиткові цього феномена є важливою передумовою досягнення якісних результатів у навчанні.

Як засвідчує шкільна практика, не всі учні відразу й на однаковому рівні адаптуються до різних аспектів чужої мови. Це залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних чинників. До перших віднесемо середовище, у якому відбувається навчання (методи, засоби, форми, професійний рівень учителя тощо), а до інших – особистісні якості учня, насамперед рівень розвиненості аналізаторів (зорового, слухового, мовленнєво-моторного, рухового), зокрема їх участь у сприйманні нової інформації, а також рівень розвитку мотивації до діяльності, спрямованої на оволодіння іноземною мовою. Усе це свідчить, що формування готовності є складним процесом, який зумовлюється різними чинниками впливу на його успішність [1].

Формування готовності до оволодіння іноземною мовою ми розглядаємо як систему певних впливів на особистість учня, його здатність засвоювати фонетичний аспект чужої мови, переключати сформовані вимовні механізми в рідній мові на іноземну, адаптуючи їх до нормативних взірців; здібність виконувати за зразком і без нього різної складності перетворення як в окремому іншомовному слові (відмінювання дієслів, утворення множини іменників і прикметників тощо), так і в реченні (структурування речень різних типів) чи висловленні (продукування висловлення з урахуванням його змісту, логіки, мовного матеріалу тощо); продукувати й адекватно ідентифікувати чужомовні звукові та письмові зразки мовлення, усвідомлюючи їх зміст.

Готовність учнів до оволодіння іноземною мовою перебуває у прямій залежності від їхнього навчального досвіду, а також від середовища, у якому здійснюється навчання. Підручник, як один із визначальних засобів впливу на рівень навчального досвіду школярів і на навчальне середовище, у якому він

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF SCIENCE INTO PRACTICE

виконує функції організатора діяльності суб'єктів навчального процесу, а також його модератора, повинен сприяти прогресивному розвитку цього феномена, презентуючи у своєму змісті цікавий і доступний навчальний матеріал, а запропоновані методи, форми та способи оволодіння ним повинні узгоджуватися з віковими особливостями учнів, їхніми інтересами і навчальним досвідом. Підручник має бути постійним стимулятором засвоєння його змісту, формувати в учнів інтерес і потребу в подальшій діяльності, переконувати їх у здатності оволодіти предметом [3].

Складна, нецікава за змістом і перевантажена навчальна книга викликатиме в її користувачів лише невпевненість у своїх силах, гальмуватиме розвиток позитивних емоцій, що виникають під час оволодіння іноземною мовою як засобом доступу до раніше невідомих творінь чужого народу, його історії та культури. Щоб вона ефективно виконувала функції, покладені на неї, необхідно творчо підійти до її створення. У зв'язку з цим перед авторами постають дві важливі взаємопов'язані проблеми: 1) творчо сконструювати зміст підручника; 2) різнобічно перевірити його ефективність і доступність в експериментальній діяльності в різних навчальних середовищах (школах). Припускаються помилки ті автори, які деколи недооцінюють ролі експериментальної апробації, що призводить до негативних наслідків. Експериментально не перевірений і не відкоригований зміст підручника завжди буде викликати певні труднощі в діяльності як учнів, так і вчителів, не завжди забезпечуватиме успішне виконання цілей навчання і не стимулюватиме в учнів інтересу до предмета, а через це не сприятиме поступальному розвиткові в них готовності до оволодіння іноземною мовою.

Як засвідчують наші дослідження, труднощі, з якими зустрічаються учні під час опанування змісту підручника, в основному зумовлені методично недоцільними методами і способами презентації та активізації в ньому навчального матеріалу (зокрема, недостатньо експериментально перевіреної системи вправ і завдань, відсутності мовленнєвих зразків як опору для здійснення різних видів мовленнєвої діяльності, нечіткості, а деколи й недоступності правил-інструкцій тощо), а також наявності нецікавих і перевантажених незнайомими мовними одиницями текстів, що змушує учнів більше часу витратити на пошуки значення слів, ніж на усвідомлення змісту тексту. Це найбільш типові причини, котрі не сприяють прогресивному розвиткові в учнів готовності до оволодіння іноземною мовою. Школярі перестають вірити у свої сили і поступово змінюють ставлення до цього предмета, а траєкторія динаміки зростання їхнього інтересу до уроків іноземної мови має тенденцію на згасання, що негативно позначається на успішності навчання.

За результатами наших досліджень, близько 80% учнів, розпочинаючи вивчення іноземної мови, позитивно ставляться до цього предмета. Якщо навчання не супроводжується формами і засобами, характерними й цікавими для учнів певної вікової категорії, якщо вони не відчують динаміки зростання своїх навчальних досягнень, то інтерес до предмета починає поступово втрачатись [2].

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF SCIENCE INTO PRACTICE

На основі аналізу наукових положень психологів, дидактів, методистів і власних спостережень за навчальним процесом, а також набутого наукового й навчального досвіду нам вдалося скласти певні уявлення про компоненти змісту готовності до вивчення іноземної мови, які здійснюють вплив на її формування. До таких компонентів ми відносимо:

1) *мотиваційно-пізнавальний компонент*, який викликає інтерес до предмета, до видів, способів і форм навчальної діяльності, спрямованої на оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування та пізнання культури народу, мова якого вивчається (беремо до уваги тенденцію, спрямовану на взаємопов'язане навчання мови і культури), що сприяють його засвоєнню, виховує усвідомлене ставлення до результатів своєї роботи, зумовлює самодіагностування з метою коригування траєкторії її виконання як на уроках, так і вдома;

2) *інтелектуально-когнітивний компонент*, котрий забезпечує використання в підручнику адекватних технологій навчання, сприяє оволодінню знаннями про закономірності розвитку та інтереси дітей певного шкільного віку, від чого залежить вибір методів, способів і форм пред'явлення й активізації іншомовного навчального матеріалу, а також кількості та типів вправ і завдань як засобів його засвоєння, визначення обсягу навчальних текстів, тематичну інформацію і мовне наповнення яких учні мають усвідомлювати й уміти застосовувати у власній іншомовній комунікативній діяльності, частоти повторень нових мовних одиниць у змісті уроків-параграфів як структурних компонентів підручника, доступності та комунікативної цінності змістового наповнення ілюстрацій, що використовуються в ньому, тощо;

3) *процесуальний компонент*, який забезпечує комплексне використання навчальних, розвивальних, освітніх і виховних форм діяльності, що сприяють виконанню цілей навчання іноземної мови, породжують інтерес в учнів до предмета, умотивовують їхні навчальні дії з метою оволодіння як мовними аспектами спілкування, так і видами мовленнєвої діяльності, залучаючи для цього оптимальні технології;

4) *рефлексивно-оцінний компонент*, який сприяє формуванню в учнів уміння управляти своєю навчальною поведінкою усвідомлено користуватися раціональними й оптимальними способами оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю, об'єктивно оцінювати та прогнозувати власні дії та результати своєї роботи, оперативно приймати рішення щодо їх коригування в разі необхідності.

Учні 5–6 класів – це той контингент, який уже має певний навчальний досвід в оволодінні іноземною мовою, у них сформувалися елементарні психологічні механізми спілкування, орфографічні навички письма, навички ідентифікації усних і письмових текстів. Учні цього віку вже здатні виконувати більш складні операції та дії, характерні змістові навчання іноземних мов. Усе це свідчить про достатній рівень їхньої готовності до сприймання компетентісно орієнтованого змісту шкільних підручників іноземних мов.

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF SCIENCE INTO PRACTICE

Список літератури

1. Редько В. Г. Вікові особливості учнів початкової школи як передумова компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов: досвід інтерпретації результатів аналізу. *Педагогічна освіта : теорія і практика* : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка; Інституту педагогіки НАПН України. Вип. 23. Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 264–276.

2. Редько В. Г., Полонська Т. К. Готовність учнів початкової школи до компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов: авторська інтерпретація результатів анкетування вчителів. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 19. Київ : Пед. думка, 2017. С. 284–299.

3. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : монографія. Київ : Пед. думка, 2017. 628 с.